

В данной статье идет речь о политике нормализации украинского национально-демократического объединения, и проблемах польско-украинского понимания, во второй половине 1930-х гг. в современной украинской историографии.

Ключевые слова: украинское национально-демократическое объединение (УНДО), исследование, труды, политика, деятельность, нормализация.

Speech goes in this article about the policy of normalization of the Ukrainian National Democratic Alliance, and problems of the Polish-Ukraine understanding, in the second half 1930th in modern Ukrainian historiography.

Keywords: Ukrainian National Democratic Alliance (UNDO), research, labours, policy, activity, normalization.

УДК 94(477) “1687/1709”: 930.2(470+571) “1689/2000”
ББК 63(4 Укр).46

Владислав Яценко

“ЛІБЕРАЛЬНА ВІЗІЯ” ГЕТЬМАНСТВА ІВАНА МАЗЕПИ В СУЧАСНІЙ РОСІЙСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ (1989–2000 рр.)

У статті розглянуто особливості “ліберальної візії” при висвітленні постаті І.Мазепи в сучасній російській історіографії. Автор зазначає, що остання відродилася у 1989 р. і зміцнилася протягом 2000-х рр. Важливу роль у її становленні і розвитку відіграли дослідження російського історика Е. Анісімова. В статті окреслено коло дослідників, які сповідують поміркований підхід до І.Мазепи. Звернуто увагу на методологічні особливості властиві прихильникам ліберального підходу. Наголошується, що у своїх оцінках вони спираються на представників російського історичного нарративу XIX ст., праці українського історика М. Костомарова, а також є відкриті до підходів наявних в роботах сучасних українських дослідників.

Ключові слова: гетьман Іван Мазепа, Пьотр Великий, сучасна історіографія.

Для російської історіографії XIX–XX ст. постать гетьмана Івана Мазепи (1687–1709 рр.), будучи однією із ключових при висвітленні епічних сюжетів становлення Російської імперії, зазвичай зображувалась із зазначенням відверто негативних характеристик. Проголошений першим російським імператором Петром Великим “другим Іудою” [19; № 2786, с.253; № 2795, с.261], Мазепа в російському історіописанні, починаючи від XVIII ст., перманентно мусив носити тавро “зрадника”. Ця тенденція властива для російської історіографії доби імперії Романових, як відомо, була затребувана і в часи Радянської держави, а після розпаду СРСР продовжила своє життя на сторінках більшості досліджень сучасних істориків Російської Федерації. Будучи фактично панівною при висвітленні українсько-російських взаємин ранньомодерної доби, “імперська візія” втім має і певну альтернативу. Мова йде насамперед про прихильників ліберального підходу в сучасному російському історіописанні. Останній відродився в російській історичній науці ще наприкінці 80-х рр. XX ст. і передбачав поміркований підхід при аналізі постаті Мазепи та очоленого ним антимосковського виступу 1708–1709 рр.

Зазначений напрямок становить доволі цікавий феномен в сучасній російській історіографії. Його дослідження є безсумнівно важливим, адже воно дозволяє простежити низку нюансів становлення і розвитку зацікавлень у 1990–2000-х російських дослідників українознавчими студіями, а також дозволяє краще зрозуміти особливості сучасного вивчення ранньомодерних українсько-російських взаємин, низка сюжетів яких є міцно вписаними до російського національного нарративу. Безпосередньо в нашій розвідці ми б хотіли приділити увагу висвітленню особливостей російського ліберального бачення постаті гетьмана І.Мазепи, життєвий шлях і доленосний перехід на бік Карла XII у 1708 рр. ось вже три століття є одним із ключових аспектів гострих суперечок між російськими та українськими істориками.

Маємо зазначити, що за точку відліку зародження ліберального трактування постаті гетьмана Мазепи в російській історіографії можна узяти 1989 р. За цікавим збігом обставин у рік 280-ї річниці Полтавської битви, відзначення якої в УРСР, між іншим, спровокувало чергове загострення дискусії про роль у Великій Північній війні гетьмана Мазепи, на хвилі перебудови світ побачила монографія одного з найкращих знавців російської історії XVIII ст. і біографії царя-реформатора Євгенія Анісімова. Дослідження мало назву “Время петровських реформ” і, звісно ж, містило пасажі, присвячені Гетьманщині та мазепинському повстанню у 1708–1709 рр. [2, с.186–194, 491].

Маємо відзначити, що за часів СРСР в російській історичній науці українознавство не було виділено в самостійну галузь славістичних студій. Російські історики доволі рідко присвячували самостійні розвідки історії Гетьманщини. Практично ми можемо говорити про вкрай нечисленні публікації з цієї тематики, що належали передусім одному із засновників радянського слав’янознавства Владіміру Пічєте [20]. На увагу також заслуговують окремі розвідки його учня Володимира Корольюка, що, правда, останній вдавався до висвітлення певних аспектів історії ранньомодерної України лише в контексті зовнішньої політики Речі Посполитої чи Московської держави [13, с.82–87]. Відтак, описуючи російсько-шведське протистояння на теренах ранньомодерної України, російські радянські дослідники, зазвичай, зверталися до доробку метра російського історичного нарративу XIX ст. Сергея Соловйова, а також на перше монографічне дослідження біографії гетьмана, що належало перу одного із засновників народницької течії в українській історіографії другої половини XIX ст. Миколі Костомарову.

Згадана особливість була властива і праці Є.Анісімова. Незвичним був той факт, що положення з багатотомної “Истории России с древнейших времен” С.Соловйова та “Мазепи” М.Костомарова дослідник вжив аби презентувати поміркований підхід до постаті гетьмана та козацько-московських взаємин другої половини XVII–XVIII ст. Науковець цілком справедливо зазначав, що головні причини козацько-московських конфронтацій у другій половині XVII– на початку XVIII ст. в цілому та “мазепинської зради” зокрема, обумовлювались суперечностями політичного та соціально-економічного розвитку України й прагненням царської влади позбавити її політичної автономії [2, с.186–187].

Історик стверджував, що загостренню протиріч між Батурином і Москвою істотно посприяла Велика північна війна 1700–1721 рр. у перше десятиріччя якої окреслилась низка проблем, пов’язаних із розповсюдженням петровських перетворень на Гетьманщину. Останні ставили під питання її політичний устрій, погіршували умови військової служби козаків, засвідчували наявність протилежних підходів у гетьманському регіменті та царському уряді щодо долі, приєднаного у 1704 р. до Гетьманщини, Правобережжя. Проте, і це найголовніше, дослідник зазначив, що в умовах розгортання походу Карла XII на Москву, цар поставив гетьманську адміністрацію перед необхідністю самій шукати сил для захисту автономії [2, с.188–192].

На жаль, роки перебудови для російських істориків, на відміну від українських, не стали своєрідним “Рубіконом” щодо зміни оцінок у ставленні до гетьмана Мазепи. Тоді як в Україні у 1989 р. з’явилася розвідка Василя Марочкіна “Гірка чаша Івана Мазепи”, а наступного року роздуми Михайла Брайчевського і вже згаданого В.Марочкіна [15, с.14–15; 7, с.10–12], які фактично започаткували процес “реабілітації” гетьмана у вітчизняній історіографії [14, с.3], в російській історичній науці підхід Є.Анісімова підтримки фактично не знайшов. Вже наступного року після виходу в світ його дослідження у 1990 р. в Росії були опубліковано низку праць, дотичних постаті Петра I, де Мазепа зображувався традиційно у чорних барвах. На тлі такої літератури особливо вирізнялася капітальна біографія царя-реформатора авторства Ніколая Павленка. На її сторінках, що містили традиційно негативні, а подекуди й архаїчні інтерпретації щодо

гетьмана І.Мазепи, було прописано відверто вбивчу характеристику останнього: “Іван Степанович Мазепа належав до кола людей, для яких не було нічого святого. У ньому одному зосередилися ледь не усі недоліки людської природи: підозрілість і утаємниченість, пихатість і алчність, надмірний егоїзм і мстивість, підступність і жорстокість, хіть і боягузство” [18, с.261].

У цьому контексті знаковою була реакція російських істориків на пропозицію знаного українського дослідника Ярослава Дашкевича відмовитись від ідеологічних стереотипів щодо Мазепи. Пропозиція була висловлена на XI Всесоюзній конференції із вивчення історії, економіки, літератури і мови Скандинавських країн у Архангельську, в вересні 1989 р., під час роботи неформального круглого столу, де обговорювалися проблеми усунення ідеологічних стереотипів у радянській історичній науці. Для російських науковців, готових переглянути своє ставлення до низки накинених радянською ідеологією кліше світової історії, ініціатива українського історика виявилася не зрозумілою [9, с.15; 10].

Той факт, що ліберальний підхід в оцінці І.Мазепи доволі складно торував собі шлях у фаховому середовищі російських “служителів Клію”, наглядно може продемонструвати доля розвідки про гетьмана московського історика Александра Чудінова. Написана ним, у 1992 р. стаття для видання “Исторический лексикон. XVIII век”, була побудована на фактографічному матеріалі, який дослідник отримав з праць українських істориків народницького напрямку в історіографії: Миколи Костомарова, Дмитра Яворницького, Михайла Грушевського. Їх дослідження як раз на початку 90-х рр. почали перевидаватися, в той же час науковий апарат розвідки містив покликання на праці Ілька Борщака, Василя Луціва та переклад узагальнюючого синтезу української історії Ореста Субтельного [26, с.206–214].

Маємо зазначити, що у своїй статті дослідник не уник того, аби повторити кілька історіографічних мітів про Мазепу, дотичних його ранньої біографії, які охоче наводять прихильники імперської візії. Мова йде насамперед про, зведений на молодого Мазепу його особистим недобррозичливцем Яном Хризостомом Пасеком, наклеп щодо амурних пригод, які начебто поклали край кар’єрі молодого королівського покойового при дворі Яна II Казимира, чи оповіді про ключову роль Мазепи в поваленні Івана Самойловича [26, с.207–208; 25, с.138–139]. Однак, презентована А.Чудіновим постать гетьмана істотно відрізнялася від традиційної для радянського наративу оповіді про егоїста-авантюриста із гетьманською булавою. З-під пера московського дослідника гетьман постав одним з перших “просвічених володарів” XVIII ст. Саме Мазепа на думку російського історика поклав край згубним міжусобицям на Гетьманщині, намагався полегшити податковий тягар для поспільства, вкладав великі кошти у розвиток національної культури, жертвуючи чималі кошти на будівництва та підтримку навчальних закладів: Києво-Могилянської академії та Чернігівського колегіуму [25, с.141].

Стилістично побудувавши текст таким чином, щоб уникнути характеристики антимосковського виступу гетьмана 1708 р., як “зради”, історик у невластивій формі для тогочасної російської історіографії наголосив, що саме Пётр I підштовхнув Мазепу до переходу на бік Карла XII, відмовивши йому в наданні військових сил для захисту Гетьманщини під час шведського походу на Москву. Більше того, відзначивши, що “українські землі були для петровської дипломатії лише розмінною монетою”, яку пропонували як винагороду за союз то польській шляхті, то англійському герцогові Мальборо, дослідник порівняв шведський вибір гетьмана із відповідними кроками іншої визначної постаті, якій у радянському наративі відводилася роль “апостола возз’єднання” і чий авторитет був беззаперечним – гетьманом Богданом Хмельницьким [26, с.211; 25, с.141].

Подібні трактування надзвичайно сильно відрізнялися від традиційного зображення гетьмана в російській історіографії про що неодмінно авторів вказували пред-

ставники редколегій та рецензенти видань, яким він пропонував свою статтю [26, с.206–207]. Стараннями останніх текст так і не був надрукований в жодному московському виданні в першій половині 90-х рр. ХХ ст. Лише на початку 2000-них автор, провідний науковий співробітник Інституту всесвітньої історії РАН, зумів опублікувати його, щоправда не в провідних історичних часописах Москви чи Петербурга, а в виданнях периферійних університетів Тюмені та Ростова .

У другій половині 90-х і вже у 2000-них роках ліберальний підхід до постаті гетьмана, окрім вже названих Є.Анісімова* та А.Чудінова, демонстрували у своїх дослідженнях ще й Александр Каменській, Сергей Седов, Александр Беспалов і Александр Євлахов [12, с.98–101; 23, с.96–98, 103–113; 6, с.556–570; 11, с.79–87]. Маємо зазначити, що на відміну від таких прихильників традиційно негативного трактування Мазепи як Ігор Андреев, Геннадій Санін чи Владімір Артамонов [1, с.119–127; 22, с.65–90; 5, с.4–110], вище названі історики, за виключенням Євлахова, не присвятили постаті І.Мазепи спеціальних розвідок. Будучи переважно фаховими русистами, до фігури І.Мазепи вони зверталися в контексті висвітлення петровського правління і реформ,

Що ж до методології їх бачення, то вона має багато спільного із прихильниками імперської візії. Зображуючи у своїх творах сюжети, пов’язані із гетьманством Івана Мазепи, прихильники ліберального бачення також базували свої оповіді й оцінки на матеріалі, викладеному в працях російських дореволюційних дослідників. Так, зокрема, вони охоче послуговувалися з положень праць і трактувань С. Соловйова або таких вчених як Александр Брікнер чи Сергей Платонов [8, с.435–445; 21, с.59–61]. Водночас прихильники ліберальної візії, на відміну від adeptів імперського бачення, виявилися більш відкритими до сприйняття низки трактувань і фактів, наявних в українській історіографії та західній і російській україністиці**. Дозволимо собі зазначити, що на формування поглядів цієї групи істориків істотний вплив, зокрема, справила вже згадувана поміркована трактовка гетьмана, наявна у працях Є. Анісімова. Її вплив відчутний, між іншим, у саркастичному сприйнятті, як самим Є.Анісімовим, так і А.Каменським, намагань їхнього колеги по цеху з табору традиціоналістів Н. Павленка, зображувати гетьмана як уособлення усіх людських пороків [12, с.98–99; 17, с.116, 144].

Однією з особливостей сюжетної лінії представників ліберальної візії є той факт, що гетьманство Мазепи вони зображують крізь призму козацько-московських взаємин середини XVII–XVIII ст. Часто-густо вдаючись до порівняння І.Мазепи із Б.Хмельницьким, дослідники наголошують на схожості їх політичних кроків і правонаступності зовнішньої політики Мазепи щодо Шведського королівства. Цей аспект істотно відрізняє прихильників ліберального бачення від adeptів імперського, адже останні наголошують саме на протиставленні обох гетьманів.

Погоджуючись із тим фактом, що до антимосковського виступу 1708 р. Мазепу і частину еліти Гетьманщини, спонукали петровські модернізаційні перетворення, російські науковці, подібно до українських, також серед причин виступу відзначають проблему територіальної приналежності Правобережжя. Остання, як відомо, мала різне тлумачення у Москві і в Батурині. У доробку Є.Анісімова, А.Чудінова, А.Євлахова також

---

* У низці досліджень присвячених історії Російській імперії та Петру Великому, що побачили світ на протязі 2000 років, дослідник зображував казацько-московські взаємин і гетьманство І.Мазепи чинно до власного бачення цих питань, що було сформульоване ним у згадуваній вище монографії 1989 р. [16, с.397–399; 3, с. 76–78; 4, с.159–168].

** Цю тезу найкраще здатні продемонструвати матеріали дискусії, що мала місце у Санкт-Петербурзі в 2011 р. Темою обговорення, запрошених на цей захід українських та російських істориків, була монографія фахового російського україніста Тат’яни Таїрової-Яковлевої, присвячена гетьманові І.Мазепі. Присутні на ньому прихильники поміркованого підходу в історіописанні, Є.Анісімов та А.Каменській, прихильно поставилися до появи і змісту праці їх колеги, не підтримавши критичних зауваг з боку інших російських науковців, чий погляд щодо гетьмана більше тяжіють до імперського нарративу XIX–XX ст. [17, с.115–117, 123–124, 128–129, 137, 143–146].

звернуто увагу на острах старшини, підкріплений негативною відповідною Петра I на гетьманський запит стосовно надання у його розпорядження 10 тисячного війська, що в умовах наступу шведів на Москву, Гетьманщина мала зостатись без військової підтримки з царського боку [26, с.210–211; 25, с.142; 4, с.161–163; 6, с.558–560; 11, с.86].

Дозволимо собі відзначити, що гетьманське бачення причин виступу 1708 р., ще у XIX ст. ввів до російського нарративу С.Соловйов. Він доволі детально переповів із цитуванням відповідні пасажі з листа гетьмана Пилипа Орлика до місцезблудителя патріаршого престолу Стефана Яворського у своїй “Истории России” [24, с.281–286]. Історику належить і кілька оціночних характеристик Мазепи, у яких зазначалося, що гетьман був людиною своєї доби, належав до генерації “одвічно хитаючихся черкас”, який корився силі обставин і звісно вмер би відданим слугою царським, якби доля не привела до московських кордонів Карла XII” [24, с.276]. “Слабкий, втягнутий у боротьбу між сильними, Мазепа шукав порятунку собі й вітчизні, матінці Україні, у хитрощах, лицемірстві, не хотів поривати із царем, а про всяк випадок зносився із Станіславом” [24, с.286].

Ватро відзначити, що певна частина прихильників ліберальних трактувань намагається при описі подій 1708–1709 рр. уникати різких оцінок гетьманського переходу на бік Карла XII, у категорії “зрада”, а якщо і вдається до нього, то часто лапкує або принаймні пояснює раціональними причинами. Водночас маємо відзначити, що їх візія причин і перебігу мазепинського виступу позбавлена новаторства. Значною мірою вона ретрансляційна, оперта на трактування, що були впроваджені на зламі XIX–XX до російської історіографії такими істориками, як С.Соловйов, А.Брікнер чи С.Платонов. Також в текстах прихильників поміркованого підходу наявне засвоєння низки тез з праць вітчизняних чи західних українців, приклад останнього, зокрема, можна спостерігати в дисертаційному дослідженні Александра Беспалова, який охоче сприймає окремі положення наявні, між іншим, у працях Теодора Мацьківа [6, с.559].

Підводячи підсумки маємо зазначити, що відроджений наприкінці 80-х рр. XX ст. ліберальний підхід у трактуванні російськими істориками постаті І.Мазепи на сьогодні вже досить зміцнився і може бути відокремлений як самостійний напрямок в сучасній російській історіографії. Презентований, передусім дослідниками, що фахово займаються русистикою, напрямок хоч і позбавлений, при висвітленні гетьманства І.Мазепи, нашарувань, а ргіогі негативних оцінок, як це має місце серед прихильників імперської візії, втім одночасно не може похизуватися й оригінальними підходами. Фактично ми можемо говорити про “ретрансляційне” відтворення інформації, коли сюжетна лінія і оцінки запозичуються із російського та українського нарративів XIX–XX ст. При цьому варто відзначити значну відкритість представників поміркованого підходу в історіописанні до фактів й інтерпретацій, наявних в українській історіографії. Дозволимо собі припустити, що подальший розвиток ліберальної візії серед російських істориків, вочевидь позитивно позначиться на становленні російської україністики та сприятиме перетворенню постаті І.Мазепи з об’єкту протистояння національних історіографій і проектів творення національної пам’яті на об’єкт суто наукового зацікавлення істориків.

1. Андреев И. Мазепа. Герой или изменник? / И. Андреев // “Знание-сила”. – 2001. – № 4. – С. 119–127.
2. Анисимов Е. В. Время петровских реформ / Е. В. Анисимов. – Л., 1989. – 496 с.
3. Анисимов Е.В. Императорская Россия / Е. В. Анисимов. – С. Пб., 2008. – 640 с.
4. Анисимов Е.В. Петр Великий: личность и реформы / Е. В. Анисимов. – СПб., 2009. – 448 с.
5. Артамонов В. А. Вторжение шведской армии на Гетманщину в 1708 г. и И. Мазепа / В. А. Артамонов // Артамонов В. А., Кочегаров К. А., Курукин И. В. Вторжение шведской армии на Гетманщину в 1708 г. Образы и трагедия гетмана Мазепы – С. Пб, 2008. – С. 4–110.
6. Беспалов А. В. Организация и военное искусство армий стран основных участниц Великой Северной войны (1700–1721 гг.) в рамках военно-политических союзов : дисс... д. и. н. / Ин-тут Всеобщей истории РАН/ А. В. Беспалов. – М., 2011. – 836 с.

7. Брайчевський М. Іван Мазепа: правда і вигадки (полемічні нотатки) / М. Брайчевський, В. Марочкін // Україна. – 1990. – № 6. – С. 10–2.
8. Брикнер А. Г. История Петра Великого/ А. Г. Брикнер – М., 2002. – С. 435–445.
9. Дашкевич Я. Іван Мазепа: 300 років протистояння в історії та політиці/ Я. Дашкевич // Іван Мазепа і Мазепинці: Історія та культура України останньої третини XVII – початку XVIII ст. : наук збірник / упоряд. І. Скочиляс. – Львів, 2011. – С. 15–26.
10. Дашкевич Я. Довга тінь гетьмана. Про підсумки ще одного Мазепиного року [Електронний ресурс] / Я. Дашкевич // Універсум. Незалежний погляд з України. – 2010. – №. 1–2 (195–196). – Режим доступу : http://www.universum.lviv.ua/journal/2010/1/dashk_1.htm
11. Евлахов А. Хмельницький и Мазепа: Мифы и факты воссоединения / А. Евлахов // Власть. – 2006. – № 10. – С. 79–87.
12. Каменский А. Российская империя в XVIII веке: традиция и модернизация / А. Каменский – М., 1999. – 328 с
13. Королюк В. Д. Речь Посполитая, французская дипломатия и измена Мазепы / В. Д. Королюк // Известия АН СССР. – 1951. Т. VIII. Серия истории и философии. – № 1. – С. 82–87.
14. Ларина Т. Восстановить правду истории / Т. Ларина // Правда Украины. – №. 185 (14650). – С. 3
15. Марочкін В. Гірка чаша Івана Мазепи / В. Марочкін // Україна. – 1989. – № 25. – С. 14–15.
16. Нариси історії Росії / Б. В. Ананьїч, І. Л. Андреев, Є. В. Анісімов та ін. ; за заг. ред. О. О. Чубар'яна ; пер. з рос. – К., 2007. – 800 с.
17. Обсуждение монографии Т. Г. Таировой-Яковлевой: Иван Мазепа и Российская империя: история “предательства”. – М. : Центрполиграф, 2011. – 525 с. ISBN 978-5-227-02578-4. Анисимов Е. В., Бесов А. Г., Каменский А. Б., Каревин А. С., Кочегаров К., Курукин И. В., Плохий С., Чухліб Т. В. // Studia Slavica et Balkanica Petropolitana. Петербургские славянские и балканские исследования. – 2011. – № 2 (10). – Июль-декабрь. – С. 115–162.
18. Павленко Н.И. Петр Великий / Н. И. Павленко – М., 1990. – 591 с.
19. Письма и бумаги императора Петра Великого / под ред. А. И. Андреева. – М.-Л., 1948. – Т. VIII (июль-декабрь 1708 г.). – Вып. 1. – 406 с.
20. Пичета В. И. Казачье государство на Украине (XVII– XVIII вв). Стенограмма лекции читанной 31 марта 1945 года / В. И. Пичета. – М., 1945. – 21 с.
21. Платонов С.Ф. Лекции по русской истории / С. Ф. Платонов – С. Пб., 1899. – Вып. 3. – 193 + III с.
22. Санин Г. Богдан Хмельницкий и Иван Мазепа / Г. Санин // Труды института истории Российской истории РАН. – М., 2006. – Вып. 6. – С. 65–90.
23. Седов С. А. Д. М. Голицын (1663–1737 гг.): государственная и общественно-политическая деятельность : дисс. канд. ист. наук / Ин-т Российской истории РАН / С. А. Седов. – М., 1996 – 305 с.
24. Соловьев С. М. История России с древнейших времен / С. М. Соловьев. – М. – Харьков, 2003. – Кн. VIII : 1703 Начало 20-х годов XVIII века. – 832 с.
25. Чудинов А. В. Гетман Иван Мазепа / А. В. Чудинов // Актуальные проблемы всеобщей истории : Межвуз. сб. науч. статей. – 2003. – Вып. 2. – С. 137–145.
26. Чудинов А. В. Гетман Иван Мазепа / А. В. Чудинов // Европа. Международный альманах. – 2002. – Вып. 2. – С. 206–214.

В статье автор анализирует особенности либерального подхода в освещении гетмана И.Мазепы в современной российской историографии. Автор указывает, что он возродился в 1989 г. и окреп в 2000-х гг. Важную роль в его развитии сыграли труды российского историка Е.Анисимова. Статья определяет круг исследователей, которые придерживаются умеренных подходов в отношении И.Мазепы. Подчеркнуто, что в своем видении они придерживаются российского исторического нарратива XIX в., оценок прописанных в произведениях украинского историка Н.Костомарова, а также открыты к восприятию взглядов современных украинских исследователей.

Ключевые слова: гетман Иван Мазепа, Петр Великий, современная историография.

The article analyzes the characteristics of the “liberal” approach in dealing with the hetman Ivan Mazepa in contemporary Russian historiography. The author notes that it was revived in 1989 and strengthened during the 2000s. The article identifies the researchers, practicing the “liberal” approach. Attention is paid to methodological features typical for supporters of liberal approach. Author notes that their assessments are based on the works by representatives of the Russian historical narrative of the XIX-th century, Ukrainian historian M.Kostomarov’s ideas, and are open to existing approaches in the works of contemporary Ukrainian researchers.

Keywords: hetman Ivan Mazepa, Peter the Great, contemporary historiography.